

KVIETIMAS TEIKTI INFORMACIJĄ DĖL POVEIKIO VERTINIMO

INICIATYVOS PAVADINIMAS	Europos neįgaliojo kortelė
VADOVAUJANTIS (ATSAKINGAS SKYRIUS)	GD
TIKĖTINAS INICIATYVOS TIPAS	Teisėkūros
ORIENTACINIS TVARKARAŠTIS	2023 m. ketvirtas ketvirtis
PAPILDOMA INFORMACIJA	https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1139&langId=lt
<i>Šis dokumentas teikiamas tik susipažinti. Jis neturi įtakos galutiniam Europos Komisijos sprendimui dėl to, ar ši iniciatyva bus įgyvendinama, ar dėl jos galutinio turinio. Visi aprašyti iniciatyvos elementai, įskaitant įgyvendinimo datas, gali keistis.</i>	

A. Politinės aplinkybės, problemos apibūdinimas ir subsidiarumo patikra

Politinės aplinkybės

Komunikate „[Lygybės Sąjunga. 2021–2030 m. neįgalųjų teisių strategija](#)“ Komisija paskelbė, kad iki 2023 m. pabaigos ji pasiūlys sukurti Europos neįgaliojo kortelę, kuri bus pripažįstama visose valstybėse narėse. 2022 m. pranešime apie Sąjungos padėtį Pirmininkė U. von der Leyen Europos neįgaliojo kortelę įvardijo kaip vieną pagrindinių 2023 m. iniciatyvų. Todėl Komisija įtraukė ją į savo darbo programą.

Kortelės turėtojų labai bus palengvintas neįgalumo statuso tarpusavio pripažinimas ES ir drauge bus skatinama neįgalųjų teisė laisvai judėti ir gyventi visoje ES. Bus remiamasi įgyvendinant [ES neįgalųjų automobilių stovėjimo kortelės](#) iniciatyvą ir [ES neįgaliojo kortelės](#) bandomąjį projektą įgyta patirtimi. 2016–2018 m. šis bandomasis projektas buvo vykdomas aštuoniose valstybėse narėse (Belgijoje, Kipre, Estijoje, Suomijoje, Italijoje, Maltoje, Rumunijoje ir Slovėnijoje). Bandomuoju projektu neįgalumo statuso savanoriško tarpusavio pripažinimo reikmėms buvo sukurta kortelė, kad neįgalieji galėtų gauti išmokas ir naudotis įvairiomis paslaugomis kultūros, laisvalaikio, sporto ir transporto srityse (transporto sritis įtraukta ne visose šalyse). [Atlikus tyrimą, kuriuo įvertintas bandomųjų veiksmų dėl ES neįgaliojo kortelės įgyvendinimas ir susijusi nauda](#), padaryta išvada, kad būtų galima imtis platesnio masto veiksmų.

Iniciatyva padės įgyvendinti [Europos socialinių teisių ramsčio](#) 3, 17 ir 20 principus dėl atitinkamai lygių galimybių, neįgalųjų įtraukties ir galimybės naudotis pagrindinėmis paslaugomis. Ji taip pat atitinka [Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją](#) (26 straipsnį). Iniciatyva reaguojama į [Konferencijos dėl Europos ateities](#) pasiūlymą dėl kovos su diskriminacija, lygybės ir gyvenimo kokybės, kuriuo siekiama imtis veiksmų, kad visoje ES būtų suderintos gyvenimo sąlygos ir pagerintas žmonių socialinis ir ekonominis gyvenimas.

Iniciatyva padės įgyvendinti [Jungtinių Tautų neįgalųjų teisių konvenciją](#) ir [darnaus vystymosi tikslus](#) (10 tikslas – mažinti nelygybę šalyse ir tarp jų).

Problema, kurią siekiama spręsti šia iniciatyva

Maždaug 87 mln. žmonių ES turi vienokią ar kitokią negalią. Jie vis dar patiria kliūčių, kurios gali trukdyti jiems laisvai judėti arba atgrasyti juos nuo laisvo judėjimo, visų pirma dėl to, kad valstybės narės tarpusavyje nepripažįsta neįgalumo statuso. Kai neįgalieji persikelia į kitą valstybę narę, pavyzdžiui, dirbti ar studijuoti, jiems paprastai reikia dalyvauti specialiaame vertinime, kad priimančiojoje šalyje būtų pripažintas jų neįgalumo statusas. Kai kurie paslaugų teikėjai neįgaliesiems siūlo lengvatines sąlygas, tačiau jas ne visada užtikrina neįgaliesiems iš kitų valstybių narių, teigdami, kad priimančiojoje šalyje jų negalia nepripažįstama.

Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) (21 straipsnyje) nustatyta visų ES piliečių teisė laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje. SESV (56 straipsniu) ir Direktyva dėl paslaugų vidaus rinkoje (2006/123/EB) draudžiama diskriminacija dėl pilietybės. Tačiau paslaugų teikėjai nėra aiškiai įpareigoti pripažinti neįgalumo statusą, patvirtintą kitoje kilmės šalyje. Dėl to kai kuriais atvejais gali atsirasti netiesioginė diskriminacija dėl pilietybės arba bent jau būti neaišku, ar paslaugų teikėjai pripažins neįgalumo statusą.

Tokias problemas būtų galima išspręsti užtikrinant galimybę naudotis tam tikromis lengvatinėmis sąlygomis ar nuolaidomis, pavyzdžiui, tomis, kurios visoje ES automatiškai suteikiamos vyresnio amžiaus žmonėms dėl jų amžiaus, arba tomis, kurios suteikiamos bilietų ar nuolaidų šeimoms forma. Bandomasis ES neįgaliojo kortelės projektas parodė, kad šiuos iššūkius galima sėkmingai išspręsti. Tačiau savanoriškas ES neįgaliojo kortelės

pobūdis taip pat reiškę, kad ji buvo taikoma tik tam tikrose valstybėse narėse ir tik tam tikrų paslaugų srityje. Be to, gali būti varžomas nepriklausomas laisvas neįgaliųjų judėjimas ES. Daugeliui neįgaliųjų privatus automobilių transportas yra geriausia arba vienintelė galimybė judėti savarankiškai. Todėl jie turėtų turėti galimybę automobilių statyti kuo arčiau paskirties vietas. Taigi labai svarbu užtikrinti tokias neįgaliesiems skirtas automobilių stovėjimo vietas. ES neįgaliųjų automobilių stovėjimo kortelė buvo sukurta šiai problemai spręsti. Šiuo metu valstybės narės siūloma savanoriškai taikyti tam tikro bendro formato kortelę. Tačiau kai kurios egzistuojančios nacionalinės automobilių stovėjimo kortelės skiriasi nuo rekomenduojamo ES modelio, yra išduodamos vietos lygmeniu (tai reiškia, kad formatai gali skirtis net toje pačioje valstybėje narėje) arba dėl tam tikrų jų ypatybių jos gali būti nepripažįstamos tarpvalstybiniu mastu.
ES veiksmų pagrindas (teisinis pagrindas ir subsidiarumo patikra)
Teisinis pagrindas
Atsižvelgiant į problemos apibrėžtį ir siūlomus tikslus, SESV 21 straipsnis (dėl laisvo asmenų judėjimo) galėtų būti tinkamas teisinis pagrindas (priklausomai nuo galutinės iniciatyvos taikymo srities).
Praktinis ES veiksmų poreikis
Iniciatyva priklauso ES pasidalijamajai kompetencijai. Ja bus visapusiškai laikomasi subsidiarumo principo ir nacionalinių įgaliojimų, nes ji neturės įtakos nacionaliniu lygmeniu taikomiems mechanizms, pagal kuriuos negalios statusas suteikiamas remiantis nacionaliniais vertinimais (įskaitant nacionalinių kortelių ir (arba) pažymėjimų išdavimą), be to, neįgalumo statuso vertinimas ar negalios apibrėžtis ES lygmeniu suderinti nebus. ES veiksmai reikalingi ir pateisinami siekiant pagerinti laisvą neįgaliųjų judėjimą ir neįgalumo statuso tarpusavio pripažinimą, visų pirma kiek tai susiję su galimybe naudotis paslaugomis visose valstybėse narėse, ir drauge pagerinti bendrosios paslaugų rinkos veikimą. Tai galima padaryti tik ES lygmeniu. Veikiant ES lygmeniu bus galima remtis tiek nacionaliniu, tiek ES lygmenimis pripažinta gerąja patirtimi. Valstybės narės turėtų aktyviau remti neįgaliųjų įtrauktį pagal Europos socialinių teisių ramstį ir Neįgaliųjų teisių strategiją, taip pat atsižvelgiant į Pagrindinių teisių chartiją ir JT neįgaliųjų teisių konvenciją. ES lygmens veiksmais būtų nustatytos vienodos taisyklės, supaprastintas išdavimas ir padidintas neįgalumo kortelės pripažinimo veiksmingumas ir efektyvumas, taikant Europos modelį.
B. Tikslai ir politikos galimybės
Europos neįgaliojo kortele sudarant palankesnes sąlygas neįgalumo statuso tarpusavio pripažinimui visose valstybėse narėse siekiama užtikrinti laisvą neįgaliųjų judėjimą ir vienodą naudojimąsi teisėmis ES. Europos neįgaliojo kortelės turėtojams visose valstybėse narėse būtų taikomos tos pačios lengvatinės sąlygos, leidžiančios naudotis reikiamomis paslaugomis, neatsižvelgiant į tai, kur jiems buvo suteiktas neįgalumo statusas. Europos neįgaliojo kortele nacionalinės neįgaliųjų kortelės nebus pakeistos. Europos neįgaliojo kortelės taikymo sritis neapims išmokų socialinės apsaugos srityje (t. y. (ne)įmokinių išmokų pinigais arba išmokų natūra) – galimybė jas gauti reglamentuojama nacionalinėmis taisyklėmis, o tarpvalstybiniu mastu – reglamentais (EB) Nr. 883/2004 ir Nr. 987/2009 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo. Iniciatyva bus grindžiama bandomosios ES neįgaliojo kortelės taikymo sritimi. Jos teisinis pagrindas, tiksliai taikymo sritis ir planuojamos teisėkūros priemonės pobūdis bus nustatyti remiantis poveikio vertinimo analize. Atsižvelgiant į poveikio vertinimą, svarstomos įvairios taikymo sritys ir priemonės. Pasirinkus atskaitos scenarijų būtų paliktos dvi dabartinės kortelės: ES neįgaliųjų automobilių stovėjimo kortelė, pagrįsta 1998 m. Tarybos rekomendacija, ir ES neįgaliojo kortelė, priimta vykdant bandomąjį projektą aštuoniose valstybėse narėse, paslaugų teikėjų taikoma savanorišku pagrindu kultūros, laisvalaikio, sporto ir (mažesniu mastu) transporto srityse. Tačiau mūsų visuomenė senėja ir įgyvendinamos naujos ES taisyklės (visų pirma Europos prieinamumo aktas). Tai padidins poreikį valstybėms narėms ypatingą dėmesį skirti neįgaliųjų poreikiams tarpvalstybiniame kontekste. Tačiau mažiau tikėtina, kad tai būtų daroma vienodai ir tokiu pačiu tempu visose valstybėse narėse. Bus svarstomos galimybės įvairiomis galimomis politikos priemonėmis nustatyti, kad vienos arba abiejų kortelių taikymas taptų privalomas; naudoti kortelę visoms bendrosios rinkos paslaugoms, kurių srityje siūlomos lengvatinės sąlygos; ir abi korteles sujungti. Poveikio vertinime taip pat bus apsvarstytos alternatyvios neprivalomos teisėkūros priemonės, pavyzdžiui, rekomendacija. Be to, poveikio vertinime bus išsamiau aptartas galimas kortelės skaitmeninimas.
C. Tikėtinas poveikis
Apskritai manoma, kad ekonominis poveikis nebūtų didelis ir jis daugiausia paveiktų toliau išvardytų kategorijų suinteresuotuosius subjektus.

- **Paslaugų teikėjai**, siūlantys lengvatines sąlygas ir lengvatas (pvz., nemokamus ar pigesnius bilietus) neįgaliesiems iš kitų valstybių narių. Bet koks paslaugų teikėjų išlaidų padidėjimas galėtų būti kompensuojamas išaugusiu neįgalių klientų ir jų šeimos narių ir (arba) draugų skaičiumi. Poveikio vertinime bus nagrinėjamas poveikis mažosioms ir vidutinėms įmonėms, įskaitant poveikį smulkiesiems transporto paslaugų teikėjams.
- **Valdžios institucijos**, atsakingos už naujų kortelių gamybą ir spausdinimą ir galbūt subsidijuojančios tam tikras paslaugas (pavyzdžiui, viešąjį transportą, kultūros, laisvalaikio, sporto veiklą ir kt.). ES neįgaliojo kortelės bandomojo projekto vertinimas parodė, kad gamybos sąnaudos yra mažos. Jas būtų galima sumažinti derinant Europos neįgaliojo kortelę su ES neįgaliųjų automobilių stovėjimo kortele.
- **Piliečiai ir (arba) vartotojai, visų pirma neįgalieji**. Pagal šią iniciatyvą dėl lengvatinių sąlygų tam tikrų paslaugų srityje bendrojoje rinkoje sumažėtų jų išlaidos (be kita ko, jie galėtų pigiau pirkti bilietus ar paslaugas).

Kalbant apie **socialinį poveikį**, tikimasi, kad ši iniciatyva padidins neįgaliųjų gerovę, nes jie galės geriau naudotis laisvo judėjimo teise, visų pirma dėl galimybės tam tikromis paslaugomis naudotis lengvatinėmis sąlygomis, kurios būtų lygiavertės nacionalinių kortelių turėtojams siūlomoms sąlygoms. Tikėtina, kad tai taip pat turėtų teigiamą poveikį neįgaliųjų kelionėms ir padėtų plėtoti kokybiškesnes paslaugas, nes būtų tenkinami prieinamumo poreikiai. Manoma, kad teigiamas poveikis užimtumui būtų nedidelis.

Poveikis aplinkai turėtų būti nedidelis.

D. Geresnio reglamentavimopriemonės

Poveikio vertinimas

Atliekant poveikio vertinimą bus nagrinėjamos politikos galimybės, susijusios su Europos neįgaliojo kortele, ir atitinkamas poveikis, palyginti su įprastinės veiklos scenarijumi. Atliekant poveikio vertinimą ypatingas dėmesys bus skiriamas subsidiarumui, proporcingumui, lankstumui, praktiniam įgyvendinamumui, teisės aktų paprastumui ir administracinėms įgyvendinimo išlaidoms. Atliekant poveikio vertinimą bus atsižvelgta į išorės tyrimą, kuriuo bus siekiama surinkti naujausią informaciją, siekiant pagrįsti Komisijos analizę. Taip pat bus atsižvelgta į bandomosios ES neįgaliojo kortelės ir ES neįgaliųjų automobilių stovėjimo kortelių sistemos veikimo įrodymus. Be kita ko, tai [tyrimas, kuriuo įvertintas bandomųjų veiksmų dėl ES neįgaliojo kortelės įgyvendinimas ir susijusi nauda](#), taip pat Komisijos tarnybų darbinis dokumentas „[2010–2020 m. Europos strategijos dėl negalios vertinimas](#)“.

Konsultacijų strategija

Per konsultacijas bus surinkta nuomonių dėl naujos iniciatyvos, visų pirma dėl galimų įtrauktinų sričių paslaugų ir dėl galimybės sujungti bandomąją ES neįgaliojo kortelę su ES neįgaliųjų automobilių stovėjimo kortele, kad būtų sukurta bendra Europos neįgaliojo kortelė.

Komisija skatins konsultacijas interneto svetainėje „Išsakykite savo nuomonę“ ir kitais atitinkamais kanalais, kurie bus prieinami neįgaliesiems. Bus taikomi keli metodai:

- šis **kvietimas teikti informaciją** galios 4 savaites 24 kalbomis ir bus paskelbtas interneto svetainėje „Išsakykite savo nuomonę“, be to,
- 2023 m. pradžioje interneto svetainėje „Išsakykite savo nuomonę“ 24 oficialiosiomis ES kalbomis bus paskelbtos 12 savaičių trukmiančios **viešos konsultacijos internetu**.

Klausimynai neįgaliesiems bus prieinami tokiais pačiais sąlygomis kaip ir kitiems asmenims.

Konkrečios konsultacijos bus skirtos valstybių narių valdžios institucijoms, ES neįgaliųjų organizacijoms (visų pirma per Neįgaliųjų platformą) ir ES lygmens paslaugų teikėjų organizacijoms, įskaitant transporto paslaugų teikėjus.

Komisija skatins konsultacijas per [Neįgaliųjų platformą](#). Valstybių narių atstovų bus paprašyta skatinti nacionalinių suinteresuotųjų subjektų tarpusavio konsultacijas (visų pirma tarp neįgaliųjų ir bendrosios rinkos paslaugų teikėjų, įskaitant transporto paslaugų tiekėjus). Pilietinės visuomenės organizacijų bus paprašyta skatinti savo nacionalinių narių konsultacijas.

Komisija konsultacijų rezultatus paskelbs viešai. Pasibaigus viešoms konsultacijoms, per 8 savaites internete bus paskelbta faktinė suvestinė ataskaita. Prie poveikio vertinimo bus pridėta visų konsultacijų apibendrinamoji ataskaita.

Kodėl rengiame šias konsultacijas?

Komisija nori užtikrinti, kad poveikio vertinime ir pasiūlyme dėl Europos neįgaliojo kortelės būtų tinkamai atsižvelgta į bendrą viešąjį interesą visoje ES.

Konsultacijomis siekiama: i) surinkti paslaugų teikėjų ir plačiosios visuomenės nuomones apie iniciatyvą; ii) surinkti nuomones apie problemas ir įvairius jos sprendimo būdus (politikos galimybes) ir susijusius įrodymus; ir iii) parengti patikimą bei įrodymais pagrįstą analizę. Konsultacijos padės užtikrinti bendrą poveikio vertinimo kokybę.

Tikslinė auditorija

Nustatytos trys pagrindinės suinteresuotųjų subjektų kategorijos:

- neįgalieji ir jų organizacijos;
- valdžios institucijos (nacionalinės, regioninės ir vietos), atsakingos už:
 - prieigą prie paslaugų, laisvą judėjimą, neįgaliesiems skirtą politiką, o bandomajame ES neįgaliojo kortelės projekte dalyvaujančių šalių atveju – už ES neįgaliojo kortelės bandomojo projekto valdymą valstybėse narėse ir kortelės gamybą;
 - ES neįgaliųjų automobilių stovėjimo kortelę;
 - subsidijų už paslaugas teikimą ir t. t., taip pat,
- paslaugų teikėjai bendrojoje rinkoje, įskaitant viešojo ir privačiojo transporto paslaugų teikėjus.

Svarbi tikslinė auditorija gali būti ir šia sritimi besidomintys plačiosios visuomenės nariai bei su neįgaliaisiais susiję asmenys (pvz., šeimos nariai, draugai, jų darbdaviai ir t. t.).